Archeologiniai tyrimai šioje papėdės gyvenvietės dalyje papildė ankstesnių tyrinėjimų metu gautus duomenis.

JAUČAKIAI HILL-FORT FOOT SETTLEMENT

In 2004 in the central part of the Jaučakiai hill-fort foot settlement (Kaunas district) an area of 240 m^2 was investigated. The settlement cultural layer was destroyed by ploughing. 27 pits of different size and purpose (postholes, hearths and waste-pits) were found, in which 133 archaeological finds were collected. Among the finds rusticated and wheel-made pottery shards prevail. Besides that, pieces of iron slag, clay daub and animal bones were found. The investigated territory of the foot settlement was inhabited from the first centuries A.D. till the 14th century.

SEMENIŠKIŲ 2-OJI NEĮTVIRTINTA GYVENVIETĖ

Rokas VENGALIS

Semeniškių 2-oji neįtvirtinta gyvenvietė (A 1483) yra valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato teritorijoje (Širvintų r.). Ji priklauso Kernavės archeologinių paminklų kompleksui, yra Pajautos slėnio P dalyje, apie 800 m į P nuo Aukuro kalno piliakalnio. Semeniškių 2-oji neįtvirtinta gyvenvietė buvo aptikta 1989 m. rezervato teritorijos žvalgymų metu. Norint nustatyti gyvenvietės teritoriją bei chronologiją, 1990 m. (vad. V. Ušinskas) bei 1992 m. (vad. A. Kuzmickas) čia vykdyti žvalgomieji tyrinėjimai, tačiau aptiktas tik XVII–XX a. kultūrinis sluoksnis. Tik viename šurfe (1990 m.) surastas III a. pabaigos – IV a. pradžios stiklinio bokalo pakraščio fragmentas bei to paties laikotarpio geležies lydimo krosnelės liekanos. 2002 m. dėl elektros linijų kabeliavimo žvalgomuosius tyrimus minėtoje gyvenvietėje atliko A. Luchtanas (žr. *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 31). Tada gyvenvietės teritorijoje buvo iškasta 11 šurfų, dviejuose iš jų buvo aptiktas apie 50 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas I tūkst. pirmąja puse, viename – apardytas degintinis kapas be įkapių, o likusiuose nei kultūrinio sluoksnio, nei archeologinių radinių nerasta.

Nuo 2003 m. vykdyti per Pajautos slėnį einančio kelio rekonstrukcijos darbai. 2004 m. darbai buvo numatyti jo R atkarpoje, toje vietoje, kur jis kerta Semeniškių antrąją neįtvirtintą gyvenvietę. Prieš pradedant kelio rekonstrukcijos darbus šioje vietoje buvo būtina atlikti archeologinius tyrinėjimus. Archeologinių tyrimų darbus finansavo Valstybinis kelių fondas.

Tyrinėjimai buvo planuojami atsižvelgiant į ankstesnių metų žvalgomųjų tyrimų rezultatus. Kelio ruože ties 2002 m. tirtais šurfais 8 ir 9, kuriuose aptiktas kultūrinis sluoksnis, buvo atliekami išsamūs archeologiniai tyrimai (plotai 1–3). Į P nuo jų kultūrinio sluoksnio nebebuvo, tačiau tikintis, kad čia dar gali būti išlikusių kapų, buvo kasamos 1x8 m dydžio žvalgomosios perkasos, tarp kurių palikti 10 m tarpai (plotai 4–10). 2004 m. Semeniškių antrojoje neįtvirtintoje gyvenvietėje iš viso ištirtas 531,5 m^2 dydžio plotas, aptiktas iki 40 cm storio kultūrinis sluoksnis, 30 duobių, surinkta 140 individualių radinių, lipdytinės keramikos, titnago skaldos, gargažių.

Paaiškėjo, kad kultūrinis sluoksnis geriausiai išlikęs kalvelės šlaite (plotai 1–3), kur jį nuo suardymų saugo gana storas iki 45 cm sąnašinis smėlio sluoksnis, įsiterpęs tarp dirvo-

žemio ir kultūrinio sluoksnio. Kalvos papėdėje kultūrinis sluoksnis eina iškart po dirvožemiu, todėl čia jis apardytas – nuartas jo viršus.

Dirvožemyje aptikta įvairių laikotarpių radinių – nuo pirmųjų amžių po Kr. iki XX a. Tai brūkšniuota, grublėta, gludinta bei žiesta keramika, skaidraus stiklo statinaitės formos karolis rantytais šonais, žalvarinis simbolinis raktas, žalvarinė rutulio formos saga su ąsele, figūrinė žalvarinė sagtis, įtveriamasis peilis, pentino žvaigždutė, žiedas su stiklo akute, piniginės apkalas ir kt. Visų laikotarpių radiniai arimo metu persimaišę. Sąnašiniame sluoksnyje jokių radinių neaptikta.

Kultūrinio sluoksnio radiniai priklauso gana siauram laikotarpiui, gali būti datuojami pirmaisiais amžiais po Kr. (B_2–B_2/C_1 periodai). Tarp jų pasitaikė ir tokių Rytų Lietuvos gyvenvietėse itin retai aptinkamų radinių kaip žalvarinė laiptelinė segė (Almgreno 128 tipas, laiptelis puoštas zigzago ornamentu), romėniška moneta (neidentifikuota), statinėlinis smeigtukas (I grupės, su ištęsta apvalia galvute, kurios viduryje yra skylutė, viršuje – skri-

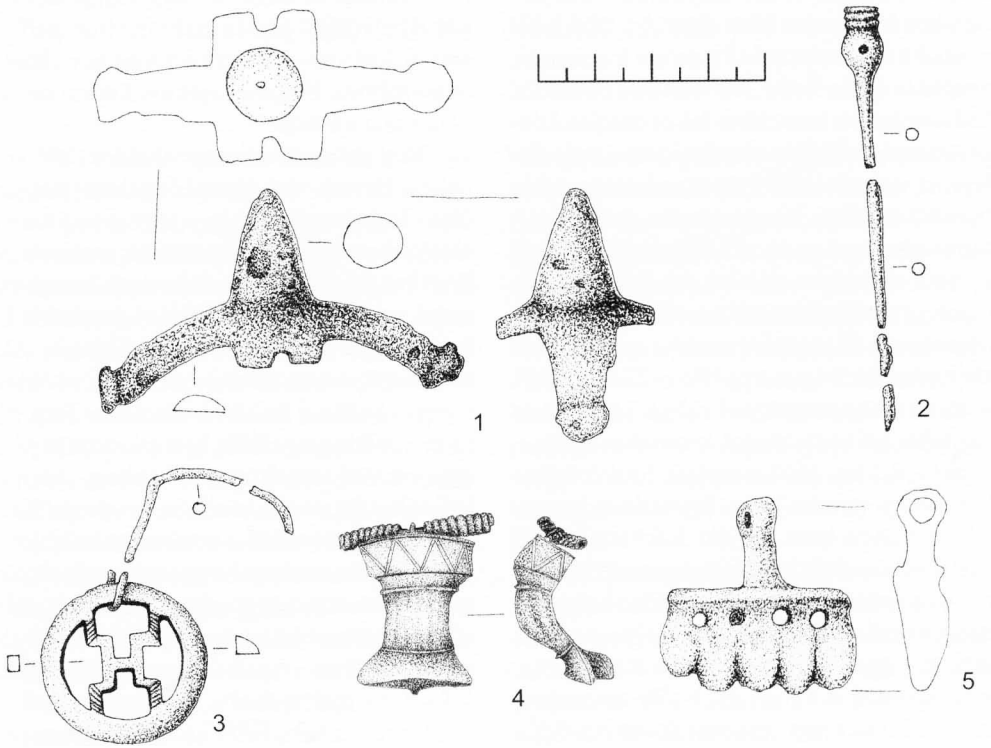

18 pav. Radiniai iš Semeniškių 2-osios neįtvirtintos gyvenvietės: 1 – pentinas, 2 – smeigtukas, 3 – skirstiklis, 4 – segė, 5 – kabutis. *J. Bliujūtės pieš.*

Fig. 18. Finds from Semeniškės 2nd unfortified settlement: 1 – a spur, 2 – a pin, 3 – a spreader, 4 – a fibula, 5 – a pendant.

tulys), geležinis pentinas lenktu lankeliu (su kūgio formos smaigaliu, lankelio galuose – praplatintos sagutės, ties spygliu – figūrinis skydelis) (18 pav.). Iš kitų radinių paminėtini: žalvario žaliavos lazdelė, skaidraus stiklo indo ąselė, žalio stiklo statinaitės formos karolis, žalvarinis kabutis su penkiomis nago formos ataugėlėmis, žalvarinis kiauraraštis apskritas skirstiklis, žalvarinės rombinio skersinio pjūvio grandys, lazdeliniai smeigtukai, akmeniniai trintuvai bei galąstuvas, dvigubo nupjauto kūgio formos verpstukai, tiglių fragmentai.

Kultūriniame sluoksnyje rasta apie 45 kg keramikos (apie 17000 fragmentų). Visi keramikos fragmentai labai smulkūs, labai retai pasitaikė stambesni nei 10 g svorio fragmentai, neaptikta šukių lizdų. Atkreiptinas dėmesys, kad stambesnės keramikos šukės daugiau koncentravosi kultūrinio sluoksnio apatinėje dalyje, o viršutinėje dalyje stambesnių šukių beveik neaptikta. Visa keramika, aptikta kultūriniame sluoksnyje, yra lipdytinė. Kadangi keramikos fragmentai labai smulkūs, gana didelės jų dalies keramikos rūšies nustatyti neįmanoma. Iš visos keramikos, aptiktos kultūriniame sluoksnyje, net 49% (~22 kg; 12163 vienetai) yra nenustatytos rūšies. Daugiausia pasitaikė brūkšniuotosios keramikos šukių – 31% (~13,5 kg; 2464 vienetai). Brūkšniuotos keramikos puodai buvo briauninių formų, tačiau briauna labai neryški, kai kada beveik tiesi. Didžioji dalis brūkšniuotų puodų briaunų buvo ornamentuotos, tačiau aptikta keletas ir neornamentuotų briaunų. Būdingiausias ornamentas – gnaibymas (vertikalus ir horizontalus), aptiktos ir kelios duobučių ornamentu puoštos šukės. Grublėta keramika sudaro 9,5% surastos keramikos (apie 4,2 kg; 933 vienetai). Grublėta keramika labai neišraiškinga, neaptikta pakraštėlių, pagal kuriuos būtų galima daugiau pasakyti apie puodų formą. Keramikos lygiu paviršiumi aptikta mažiausiai – 2,9% (apie 1,2 kg; 144 vienetai). Tačiau toks nedidelis keramikos lygiu paviršiumi kiekis iš dalies yra nulemtas keramikos smulkumo, kadangi keramikai lygiu paviršiumi nustatyti reikia didesnės šukės. Keramika lygiu paviršiumi yra gana įvairi, rasta įvairių formų pakraštėlių. Dalis jos primena briauninių formų brūkšniuotą keramiką. Gludinta keramika sudaro 7,5% visos keramikos (~3,4 kg; 1120 vienetai). Šios keramikos aptikta dviejų rūšių – didžiąją jos dalį sudaro juoda, išdegta redukcinėje aplinkoje keramika, tačiau yra ir ryškiai geltonos spalvos, oksidacinėje aplinkoje degtos gludintos keramikos. Pagal rastus šios keramikos rūšies puodų pakraštėlius galima spręsti, kad visa gludinta keramika buvo briauninės formos. Briaunos ryškios, kai kurios beveik stataus kampo.

Taip pat aptikta titnago skaldos (594 vienetai). Beveik visą ją reikėtų skirti tam pačiam laikotarpiui, kaip ir kitus kultūrinio sluoksnio radinius – pirmiesiems amžiams po Kr. Titnago skalda skiriasi nuo aptinkamos akmens amžiaus paminkluose – nuoskalos be kuprelių, be paruoštų skėlimo aikštelių. Akmens amžiaus nuoskalos vos kelios, atsitiktinai patekusios į kultūrinį sluoksnį. Taip pat rasta smulkių gargažėlių. Kultūriniame sluoksnyje visiškai neaptikta gyvulių kaulų, išskyrus keliolika degintinių kauliukų bei dantų fragmentų. Beveik visiškai nerasta molio tinko.

Kultūriniame sluoksnyje nebuvo jokių akmenų koncentracijų, stambesnių akmenų, židinių ir panašių objektų, būdingų šio laikotarpio gyvenvietėms. Aptikta viena stambesnė 110x60 cm dydžio duobė, užpildyta kultūrinio sluoksnio užpildu, be radinių. Taip pat rastos 29 iki 45 cm skersmens stulpavietės be radinių (išskyrus vieną (?), kurioje aptikta palyginti nemažai brūkšniuotos keramikos šukių). Stulpaviečių dugnai skirtingų formų – plokšti bei smailėjantys. Didžioji jų dalis koncentravosi

vienoje vietoje (plotų 2 ir 3 sandūroje), tačiau išsidėstyme taisyklingos sistemos nepastebėta.

Plotai 4–10 buvo kasami ant kalvelės viršaus, tikrinant, ar ten nėra išlikusio kultūrinio sluoksnio ar kapų. Tačiau jokių archeologinių radinių ar objektų čia nerasta (išskyrus Karlo Gustavo Rygos šilingą ploto 6 velėnoje).

SEMENIŠKIAI 2ND UNFORTIFIED SETTLEMENT

In 2004 in the territory of the Semeniškiai 2nd unfortified settlement an area of 531.5 m^2 was investigated. A cultural layer up to 40 cm thick was established. The cultural layer was covered with a sand deposit up to 45 cm thick and thus was saved from the subsequent disturbance. Beneath the cultural layer 29 postholes and 1 pit were found. About 45 kg of tiny hand-made pottery shards (mainly with a brushed, also with rusticated, smooth and burnished surface) were found in the cultural layer. According to some artifacts the cultural layer can date to the period from 2nd–3rd centuries.

MEŠKININKŲ PILIAKALNIS

Gintautas ZABIELA

2004 m. buvo tęsiami Meškininkų piliakalnio (Jurbarko r., Jurbarko sen.) archeologiniai tyrinėjimai, pradėti 2003 m. (žr. *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 67–68). Tyrinėjimai vykdyti aikštelės PV pakraštyje, į Š ir R nuo 2003 m. tyrinėtų vietų. Čia erozijos bei lapių urvų smarkiai apgadintoje vietoje iškasti 3 plotai (90 m^2). Plote 3, tyrinėtame ties piliakalnio V šlaitu, kultūrinis sluoksnis neišlikęs, sunaikintas erozijos. Ploto 4 P dalyje, aikštelės–šlaito riboje aptiktas 165x55 cm dydžio akmenų grindinys iš 24 akmenų, kurių dydis – nuo 9x7x5,5 cm iki 15x14x5 cm. Paskirų panašaus dydžio akmenų rasta ir atokiau nuo grindinio. Ploto Š dalyje, maždaug 1 m skersmens duobėje, į įžemį įgilintoje per 15 cm, aptiktas *židinys*. Jo gelsvai pilko smėlio su degėsiukais užpilde rasta lipdytos brūkšniuotos ir lygios keramikos, 9–12 cm skersmens akmenukų, kurių dalis sudėta 25 cm (viduje) – 45 cm (išorėje) skersmens ratu. Plote 5, įžemyje – gelsvame smėlyje – aptiktos dvi duobės. 60 cm skersmens, 8 cm gylio mažesnioji apvali duobė plokščiu dugnu, užpildyta gelsvai pilku be radinių smėliu, gali būti siejama su kažkokių statinių liekanomis. Didelė ovalo formos 2,2x1,3 m dydžio duobė, orientuota V–R kryptimi, užpildyta gelsvai pilku priesmėliu su paskiromis tamsiai pilko smėlio dėmelėmis. Joje 45 cm gylyje rastas didesnis 25x24x12 cm akmuo, gulėjęs briauna į viršų (tarsi pastatytas). Iki 30 cm storio jos užpilde aptikta brūkšniuotos ir lygios keramikos, keletas labai smulkių perdegusių akmenukų, sunykęs žolėdžio gyvulio dantis. Daugiau radinių buvo jos dugne, todėl galima teigti, kad tai yra ūkinės duobės liekanos.

Žvalgant tarp pylimo ir stataus erozinio skardžio esančią V piliakalnio šlaito dalį nustatyta, kad jis yra nuslinkęs anksčiau, be kultūrinio sluoksnio. Sluoksnio nerasta ir 115 m į R nuo piliakalnio, ties kita besiformuojančia išgriuva iškastame plote. Dar toliau į R, jau dirbamame lauke fiksuotos dvi nežymios apie 1 m skersmens degėsių dėmės sietinos su čia seniau degintais medžiais ar krūmais, o ne su papėdės gyvenvietės, kurios šalia Meškininkų piliakalnio nežinome, liekanomis.